

Bitig Türkoloji Araştırmaları Dergisi, Bahar 2023 / 2: 35-42.

Türkiye’deki Mongolistik Çalışmalarında Ahmet Temir’in Yeri*

Ömer Alp ÇETİN**

Öz: *Bu çalışmada, Türkiye’de Türkoloji tarihi açısından önemli bilim adamlarından biri olan Ahmet Temir’in Moğolca ile ilgili yazılarının içerikleri bakımında bilgi verilmektedir. Burada önce Temir’in biyografisinden ardından da Temir’in Moğolca ile ilgili eserlerinden bahsedilmektedir. Temir’in Moğolca üzerine yayınlarının seçilmesinin temel sebebi, Türkiye’de Moğolca çalışmaları yapan ilk kişinin Ahmet Temir olmasıdır.*

Anahtar Kelimeler: *Ahmet Temir, Türkoloji, Türkolog, Moğolca Çalışmaları.*

About Ahmet Temir’s Studies on Mongolistic

Abstract: *In this study, information is given about the contents of the writings of Prof. Dr. Ahmet Temir, one of the important academicians in terms of the history of Turkology in Turkey, on Mongolic. The study first briefly mentions Temir’s life. Then, studies of Temir on Mongolic are evaluated. The article concludes by mentioning the contents of Temir’s works. The main reason for choosing Temir’s articles in Mongolian, is that the first person studying on Mongolic in Turkey is Prof. Dr. Ahmet Temir.*

Key Words: *Ahmet Temir, Turkology, Turkologist, Mongolian Studies.*

Giriş

Bilim adamlarının çalıştıkları alanlara yapmış oldukları katkıların ne olduğu ve literatürdeki yerlerinin araştırılması sadece o bilim adamının yaptıklarının değerini değil, aynı zamanda çalışılan bilim alanının gelişimini de gösterir. Bu çalışmada özellikle Türkiye’deki Mongolistik çalışmalarının başlamasına ön ayak olmuş, çalışmaları ile Türkiye’de Moğol dili, kültürü ve tarihi alanlarında katkıda bulunmuş Ahmet Temir’i ve yaptığı çalışmaları değerlendirildi.

Ahmet Temir, 14 Kasım 1912’de o dönem Rusya’ya bağlı Tataristan Özerk Bölgesi’nde Bügülme kazası Elmet Köyü’nde doğmuştur. Babası İmam Carullah oğlu

---

* Bu makale tarafımızca hazırlanmakta olan “Türkoloji Tarihinde Ahmet Temir” adlı yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

** Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Eskişehir (Türkiye). E-posta: omeralpçetin26@gmail.com ORCID ID: 0000-0002-3461-468X

Muhammed-ür-Reşid, annesi Abdülfettah Hazret'in kızı Zeynep'tir. Bu evlilikten Temir dâhil altı çocukları olmuştur. Bunlar sırasıyla; Muhammed, Beşir, Ahmet (kendisi), Havva, Sagit ve Gamir'dir (Temir, 2011: 2-3).

Temir, ilkokul eğitimine Elmet'te başlamıştır. 1919 yılı Eylül ayında ise Bügülme'ye göç etmiştir. Dönemin Bügülme'si, Elmet'e göre daha çok Rus nüfusuna sahip bir şehirdir. Bu yüzden babası Temir'in Rusça öğrenmesini istemiş ve onu Rus okuluna yazdırmıştır. Bügülme'de toplamda dört defa okul değiştiren Temir, ilkokulu Puşkin okulunda 1925 yılında bitirmiştir (Temir, 2011: 3-4).

1925 yılında Rus lisesine kaydolun Temir, dönemi tamamlamadan Sovyet rejimi için tehlikeli ailelerin çocuklarından olarak görülmüştür. Bu sebeple okuldan atıldığı için eğitimine devam edememiştir. Üç sene eğitimine ara veren Temir, bu dönemde eğitimine hem bireysel çabasıyla hem de babasının yardımıyla devam etmiştir. 1929 yılında babasının tavsiyesine uyarak Türkiye'ye kaçma kararı almıştır (Temir, 2011: 4).

Türkiye'ye göç ettikten sonra Trabzon Muallim Mektebi ve Haydarpaşa Lisesi'nde eğitim almıştır, 1935 yılında Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi'ne (DTCF) başlamış ve kazandığı bursla Berlin Üniversitesi'ne gitmiştir (Temir, 2011: 81-130). Almanya'da Berlin Üniversitesi'nde birçok yetkin hocadan ders alan Temir, E. Haenisch'ten de Moğolca dersleri almıştır. 1943 yılında "Die Konjunktionen und Satzeinleitungen im Alt-Türkischen" adlı teziyle de doktorasını tamamlayan Temir, Almanya'daki eğitimi sonrası Türkiye'ye dönmüş, emekli olana kadar Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi'nde akademisyen olarak görev yapmıştır. Temir, DTCF dışında Hamburg, Mainz ve İstanbul'da da çalışmıştır. 1952 yılında tekrar Almanya'ya giden Temir, Hamburg Üniversitesi'nde çalışmış, 1953 yılında hazırladığı *Caca Oğlu Nur El-Din'in Arapça Moğolca Vakfiyesi* adlı doçentlik tezini savunmuş ve burada doçent unvanını almıştır. Almanca hazırladığı bu eserin Türkçe baskısı 1959 yılında Türk Tarih Kurumu tarafından yapılmıştır. Bu Arapça vakfiyenin Moğolca kısmının olduğunu tespit eden ve Moğolca metni yayımlayan ilk kişi de yine Temir'dir. Onun *Moğolların Gizli Tarihi* çevirisi ile birlikte bu eser, Türkiye'deki Moğolca çalışmalarının başlangıcını oluşturur. Temir, daha sonra da Moğolca ile ilgili çalışmalar yapmakla birlikte, Türkiye'de ilk olarak öğrencisi Tuncer Gülsensoy'a da doktora tezi olarak da *Moğolların Gizli Tarihi'nde Hâl Ekleri ve Cümlede Kullanış Şekilleri* adlı konuyu vererek, Türkiye'de Moğolca çalışmalarına yön vermiştir. Tuncer Gülsensoy da daha sonra Moğolca üzerine çalışmalar yapmıştır. Talat Tekin ve Osman Nedim Tuna'nın Altayistik bağlamında Moğolca ile ilgili çalışmalar yapmaları ile birlikte Türkiye'de Moğolca'ya olan ilgi devam etmiştir. Daha sonraki yıllarda ve günümüzde artık Türkiye'de Moğollar ve Moğolca üzerine önemli çalışmaların yapıldığını görüyoruz. (Gül 1999: 119-172; Sertkaya 2012: 1-10).

Temir, Türkiye'de akademi olgusunun gelişmesi için var gücüyle çalışmıştır. Akademiye desteklemek ve Türk kültürünü araştırmak için kurulan Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü'nün kuruluşunda aktif rol oynamıştır (Temir, 1998: 311; Gülsensoy, 2012).

Kısacası Temir, Türkiye Türkolojisinin gelişmesinde özellikle de Türkiye'de Moğolca çalışmalarının başlamasında büyük katkıları olan önemli bir akademisyendir.

Ahmet Temir'in Moğolca Çalışmaları

Ahmet Temir'in Moğolca ile ilgili eserleri aşağıda incelenmiş ve çalışmaların içeriği hakkında bilgi verilmiştir.

Moğolların Gizli Tarihi. Monghol-un Niuça Tobça'an. I. Tercüme. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları. (1948).

Mongolun niğuça tobçıyan adlı eser 1948 yılında Temir tarafından *Moğolların Gizli Tarihi* adıyla çevrilmiştir. Eserde Timuçin yani diğer bir adıyla Cengiz Han'ın soyunu, icraatlarını ve ölümünü konu alan ünlü bir eserdir. Çalışma Türkiye'de Türkçe-Moğolca dil ilişkileri çalışmaları açısından bir dönüm noktasıdır. Bunun sebebi eserin Türkiye'deki ilk çevirisi olmasıdır. Temir bu çalışmasında, aslının yanında Almanca ve Rusça çevirilerini de dikkate almıştır (Temir, 1986: XXXI).

Moğolların Gizli Tarihi birçok dil âlimi tarafından çevrilmiştir. Eserin ilk çevirisi *Palladius Kafarov* tarafından yapılmıştır. Daha sonra Temir'in hocası *Erich Haenisch* de eserin Almanca çevirisini yayımlamıştır. Ayrıca Fransız *Paul Pelliot* da eser üzerine çalışsa da ömrü vefa etmemiş, Pelliot'nun eseri *John Deny* başkanlığında toplanan bir komisyon önderliğinde tamamlanmıştır. Temir eserinde en mühim çevirilerinin E. Haenisch'e (Almanca) ve S. Kozin'e (Rusça) ait olduğunu belirtmiş ve çevirisinde her iki eserden de faydalanmıştır (Temir 1948a: VII-XLVI; 1986: XXXI; Sertkaya 2012: 1-10).

Temir'in bu çevirisi, verdiği ayrıntılı dipnotlardaki bilgiler Moğol araştırmaları için önemlidir ve bugün hâlâ literatürdeki yerini korumaktadır.

“Moğolca Parçanın Tercemesi”. C.Tarım: *Tarihte Kırşehir-Gülşehri. Babailer-Ahiler-Beştaşiler. 3.bsk. İstanbul: Yeniçağ Matbaası. (1948).*

Temir, bu eserde Caca Bey Vakfıyesi olarak bilinen Arapça ve Moğolca kaleme alınan eserin, Uygur harfleriyle yazılan Moğolca kısmını çevirmiştir. Temir'in çevirisi, C. Hakkı Tarım'ın hazırladığı *Tarihte Kırşehir-Gülşehri. Babailer-Ahiler-Beştaşiler* adlı eserinde bulunmaktadır.

“Anadolu'da İlhanlı Valilerinden Samağar-noyan”. *Fuad Köprülü Armağanı. s. 495-500. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları. (1953).*

Ahmet Temir, *Fuad Köprülü Armağanı*'nda yayımlanan bu makalesinde, Caca Bey Vakfıyesi'nin sonunda bulunan Uygur yazılı Moğolca parçada anılan, dönemin İlhanlı valisi olarak görev yapan Samağar-noyan'dan bahsetmiştir. Eserdeki Uygur yazılı Moğolca bölüm 67 satır olarak görülmektedir. Bahsedilen eserdeki 61 satır Samağar-noyan'ın valiliği döneminde, geri kalan 6 satır ise Tuğu-noyan'ın valiliği esnasında kaleme alınmıştır. Temir, ayrıca Cevat Hakkı Tarım'ın 1948 yılında yayımlanan *Tarihte Kırşehir-Gülşehri, Babailer-Ahiler-Bektaşiler* adlı eserinde aynı vakfiyenin çevirisini de yapmıştır.

“Türkçe ile Moğolca Arasındaki İlgiler”. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi. s. 1-25. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi. (1955).*

Temir, bu makalesine Altay dil grubu üzerinden bir giriş sağlamış ve tümdengelim metoduyla Türk-Moğol dil ilişkisini inceleme yoluna girmiştir. Bu makalede Türkçe ve Moğolca arasında bulunan şekil ve ses benzerlikleri üzerinde durularak seçili kelimeler üzerinden iki dilin bağlantısını yorumlamıştır. Seçili kelimeleri belirli

başlıklara ayırmıştır. 1955 yılında böyle bir çalışmanın Türkiye Türkolojisi içerisinde yapılması Altayistik alanının gelişimi açısından önemlidir.

“Die arabisch-mongolische Striftungsurkunde von 1272 des Emirs Nur el-Din Caca von Kırşehir”. *Proceeding of the twenty-second congress of Orientalist. Held in İstanbul September 15th to 22nd. 1951. edited by Zeki Velidi Togan. Volume II. communications. Leiden. E.J. Brill. (1957)*

Temir’in Caca Bey hakkındaki bildirisidir. Bu bildiri 1951 yılında 22. Oryantalistler Kongresi’nde sunmuştur. Fakat bildirilerin bir kitap hâline gelmesi ve yayımlanması 1957 yılına tekabül etmiştir.

Bildiri, Temir’in daha sonra doçentlik tezini oluşturacak olan Kırşehir emiri Nur el-Din bin Caca’nın vakfiyesinin tanıtımıdır. Temir, eseri yeni bir kaynak olarak, bu kongre vasıtasıyla duyurmuştur.

“Die arabisch-ugurische Vakf-urkunde von 1326 des Emirs Şeref el-Din Ahmed bin Çakırca von Sivas”. *Festschrift für Herbert W. Duda. Wiener Zeitschrift für die Kunde des Morgenlandes. 56/ s.233-240. Band. Wien. (1960).*

Temir, bu yazısında Türk ve İslam Eserleri Müzesi’nde kayıtlı, 7 Şaban 726 yani 9 Temmuz 1326 tarihli, Arapça metne ek olarak Uygur alfabesiyle yazılan el yazması bir vakfiyeyi incelemiştir. Temir, önce belgenin fiziksel özelliklerinden bahsetmiş, daha sonrası ise belgenin tercüme ve dil incelemesini yapmıştır. Bu anlamlandırma ve tahliller sırasında iki ayrı eserden de bahsetmiştir. Bahsettiği metinler ise kendi doktora tezi olan Kırşehir Emiri Caca Oğlu Nur El-Din vakfiyesi ve Reşit Rahmeti Arat tarafından incelenen Fatih Sultan Mehmet’in Yarlığı’dır. Bu metinlerin ortak özelliği Uygur yazısı ile yazılmış olmasıdır.

Kırşehir Emiri Cacaoğlu Nur el-Din’in 1272 tarihli Arapça-Moğolca Vakfiyesi. Ankara. 1959. (Almanya: Hamburg Üniversitesi. 1960).

Bu eser öncelikle Ahmet Temir’in doçentlik tezi olarak 1953’te Hamburg Üniversitesi tarafından basılmıştır. Eser, İlhanlı-Moğol çevresi için önem arz etmekte olup, dönemin Kırşehir emiri olan Nur el-Din bin Caca’nın vakfiyesidir. Vakfiyeye göre Nur el-Din bin Caca, o dönemki servetini Kırşehir, İskilip, Talımegini, Sultanyüğü ve Kayseri’de bulunan han, cami ve medreselere bağışlamıştır. Bu bağışı ise vakıflar aracılığıyla Arapça ve Moğolca yazdırmıştır. Bu vakfiyeler Kırşehir emirinin mal varlığını göstermektedir. Ayrıca bahsedilen üç vakfiye birbirini tamamlamaktadır.

Temir’in eseri genel bilgileri verdikten sonra, üç nüshanın Arapça el yazmasına, daha sonra ise Arapça metinlerin özeti ve çevirisine yer vermiştir. Arapça bölümünün ardından Moğolca bölümü gelmekte, bu bölümde ise metnin bulunuşu, tarihi ve öneminin ardından transkripsiyon ve tercümesine yer verilmektedir. Temir, bu bölümde transkripsiyon ve tercümeyle ilgili notları vermiş, ardından metni dil bakımından inceleyerek, gerekli gördüğü ve metinlerde sıkça geçen şahıs, yer ve memleket adlarını da alfabetik olarak listelemiştir. Türkiye’deki Moğolca çalışmaları açısından da bir ilk olarak görülebilir. Benzer bir çalışma daha öncesinde Türkiye’de yayınlanmamıştır.

“Die sozial-militärliche Organisation der Mongolen um 1200 n.Chr.”. *Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi. XVII. 1962. s.221-225. Ankara. (1962).*

Temir, bu makalesinde 13. yüzyıl başlarında Moğollardaki sosyal ve askerî teşkilatlanmayı ele almıştır. Makale, Moğolların en küçük yapı birimi olan aile kavramıyla başlayıp, ufak toplulukların oluşturduğu bütünlüğü ve bazı gelenekleri ele alır. Ayrıca ordu yapısının onluk sistemle beraber açıklanması ve askerî yapının nasıl var olduğu anlatılmaktadır.

“Anadolu’da Uygur Yazısı ile Yazılmış Belgeler”. *Türkoloji Dergisi* I/1. s. 143-148. (1964).

Temir, bu makalesinde ilk olarak Uygur yazı dilinin tarihi hakkında kısaca bilgi vermiş, alfabenin hangi dönemde, nasıl oluşturulduğu ve hangi yıllara kadar kullanılmaya devam ettiğini anlatmıştır. Bunun ardından Moğolların da etkisiyle Anadolu’da Uygur harfleriyle yazılan metinleri, “Madeni Paralar” ve “Diğer Belgeler” şeklinde iki gruba ayırarak incelenmiştir.

Temir, madeni paraları anlattığı bölümde, İlhanlı hükümdarlarından Abaka Han ve ardından Gazan Han tarafından bastırılan iki ya da üç dilli, bir yüzünde mutlak olarak Uygur yazılı Moğolca kullanılan sikkelerden bahsetmiştir.

Yazının diğer başlığında ise Uygur yazılı Moğolca metinlerden bahseden Temir, üç örnek üzerinden yazısını tamamlamıştır. Yazıda örnek olarak gösterdiği üç metin şunlardır: *Nureddin Caca’nın 1272 tarihli vakfiyesi*, *Şerafeddin Çakarca’nın 1326 tarihli vakfiyesi* ve R. Rahmeti Arat’ın çalıştığı *Fatih Sultan Mehmet’in 1473 tarihli yarlığı*.

“Türkçe Kül-Tigin ve Moğolca Otçigin Adları Üzerine”. *Scholia: Beiträge zur Turkologie und Zentralasienkunde. Annemarie von Gabain zum 80. Geburtstag am 4. Juli 1981 dargebracht von Kollegen. Freund und Schülern. Wiesbaden. Otto Harrassowitz. XV+246 s. (1981).*

Temir’in bu makalesi Türkler ve Moğollarda ad ve unvan verilmesi üzerinden benzerlik olduğunu vurgulamaktadır. Zamanında çok da değinilmemiş, aslen Türkçe *ot+tigin* olarak kayıtlara geçen, Moğolcada *ot+çigin* olarak görülen “ateş/ocak prensi” anlamındaki kelimenin incelenmesini anlatmaktadır. Temir, *otçigin* kelimesinin üç farklı tarihî şahısta kullanıldığından bahsedip bu adın çoğunlukla “küçük oğul” anlamını taşıdığına değinmiştir. Kelimenin zamanla girdiği şekli ve kazandığı sıfat işlevini açıklamıştır. Temir, yazısında *Kültigin* isminde bulunan ilk unsurun *köl* ya da *kül* olarak mı okunması gerektiği meselesine, Türklerin ateş kültü çerçevesinde bir açıklama getirip yeni bir fikir ortaya atmıştır.

“Türkçe Kül-Tigin ve Moğolca Otçigin Sözleriyle İlgili Tartışmalar Üzerine”. *Hacettepe Armağanı. s. 293-296. Ankara. (1983).*

Temir’in “Türkçe Kül-Tigin ve Moğolca Otçigin Adları Üzerine” adlı makalesi *kül-köl* okunuşu üzerinde hâlâ fikir birliği olmaması üzerine yeniden ve daha açık bir açıklama yapma ihtiyacı duyup, Moğolca otçigin adı üzerinden karşılaştırma yaparak bu makaleyi yazmıştır.

“Türkçe ile Moğolca İlişkileri”. II. *Türk-Sovyet Kolokyumu. Elâzığ. 26-31.X.1989. Türk Dili-Belleten. (1989).*

Temir bu yazısında, Türkçe ve Moğolcaya olan bakışını bizlere aktarmış, iki dilin birbirine yakınlığı hakkında bilgi vermiştir. Öncelikle Türk-Moğol dil ilişkisini; Altay dil birliği çerçevesinden akrabalık olarak ele alan, diğer yandan bu akrabalığa karşı olan ve iki dil arasındaki ortaklıkları dil ilişkisi sonucu ödünçleme olarak kabul eden

iki farklı yaklaşım bulunmaktadır. Ahmet Temir söz konusu makalesinde, bu konuyu ele alan bilim insanlarının farklı görüşlerini verdikten sonra kendi fikrini belirterek Türkçede tek heceli olup Moğolcada iki hece ile var olan kelimeleri açıklamıştır.

Moğolların Gizli Tarihi'ne Göre Cengiz Han. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları. (1989).

Eser, Timuçin yani Cengiz Han'ın hayatını anlatmakla beraber, temel kaynak olarak Moğolların Gizli Tarihi kullanılarak yazılmıştır. Bu çalışmayı, Temir'in 1948 yılında tercüme ettiği eserden farklı hâle getiren durum ise; *Moğolların Gizli Tarihi*'nin basitleştirilerek ve kısaltılarak akademik bir amaç gütmeyen herkesin anlayacağı hâlde yayımlanmasıdır.

“Anadolu’da Moğollar”. Türk Kültürü. Ankara: s. 20-25. Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları. (2000).

Temir'in bu makalesi ilk olarak Moğolların, Cengiz Han ile genişleyen sınırlarından, ilerleyen Türk-Moğol ilişkilerinden bahsetmektedir. Temir, daha sonra Moğolların Anadolu'ya ilerleyişine ve Köseadağ Savaşı'na değinmektedir. Moğolların aynı zamanda İlhanlı, Çağatay ve Altınordu devletlerinin doğmasına sebep olduğunu açıklamıştır. Temir daha sonra kendi yayınladığı Caca Bey Vakfiyesi'nden bahsederek, örnek alıntılarla İlhanlı-Moğol ilişkilerini yansıtmış, vakfiye ışığında İran-İlhanlı-Moğol ve Türk ilişkilerini kısaca özetlemiş, Anadolu'da Moğolların ilk bulunduğu çağı anlatmıştır.

“Moğol (veya Türk-Moğol) Hanlığı”. Türkler. c.8/ s. 256-264. Ankara: Yeni Türkiye Yayınları. (2002).

Temir'in bu eseri kısa bir Türk-Moğol tarihidir. Bu eserde Moğolların soyu Cengiz Han ile başlatılmış, Cengiz'in ölümünün ardından oğulları tarafından yönetilen topraklar ve kurulan devletlerden bahsedilmiştir. Ayrıca eser temel olarak *Moğolların Gizli Tarihi*'ndeki aile şeceresine göre sıralı şekilde işlenmiştir.

Sonuç

Temir'in zorlu hayat mücadelesi onu Sovyet Rusya baskısı altında bulunan Tataristan'dan ayrılarak Türkiye'ye göçmeye itmiştir. Temir, genç yaşında geldiği bu ülkeyle bağ kurmuş, burada evlenmiş ve çocuk sahibi olmuştur. Temir, hayatının büyük bir bölümünü farklı ülkelerde sürdürmüş olmasına rağmen Türklük şuuruyla Türkiye'ye bağlanmış hem Türk diline hem de Türkiye akademisinin gelişimine katkıda bulunmuştur. Tataristan ile birlikte Türkiye onun gerçek kimliğini oluşturmaktadır. Bu amaçla Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü'nün kurulmasına öncülük etmiş ve Türkiye'de Türk kültürü araştırmalarına katkı sağlamıştır.

Temir'in Türkoloji alanındaki eserlerinin her birinin Türkolojiye katkısı büyüktür, ancak, bu çalışmada onun Moğolca üzerine çalışmaları hakkında bilgi verilmek istenmiştir. Onun Moğolca ile ilgili yaptığı çalışmalar, Türkiye'de Moğolca ve Moğollar ile ilgili bilginin kıt olduğu bir döneme aittir. Temir'den daha sonra Talat Tekin ve Osman Nedim Tuna gibi isimler özellikle Altay Dilleri Teorisi bağlamında Moğolca üzerine çalışmalar yapmışlardır. Temir'in doktora öğrencisi Turncer Gülensoy da doktora tezini bu alanda hazırlamış ve daha sonra yine Mongolistik çalışmalarını devam ettirmiştir. Özellikle Moğol dili üzerine yapılan çalışmalar düşünüldüğünde Türkiye'de Ahmet Temir'in yol açtığı ve sonrasında Talat Tekin, Osman Nedim Tuna ve Tuncer Gülensoy ile Moğolca çalışmalarının devam ettiği

görülmür. Türkiye'deki Mongolistik çalışmaları ikibinli yıllardan sonra daha da artmıştır. Bugün Osman Fikri Sertkaya, Mehmet Ölmez, Zuhul Ölmez, Bülent Gül, Feyzi Ersoy, Yavuz Kartallıoğlu, Fatma Albayrak, M. Levent Kaya gibi isimlerle özellikle Moğol dili üzerine çalışmaların devam ettiğini söyleyebiliriz.

Kaynakça

- Gül. B. (1999). Türkiye'de Altayistik Alanında Yapılan Çalışmaların Açıklamalı Kaynakçası Üzerine Bir Deneme. *Türk Dünyası Dil ve Edebiyat Dergisi*, 7, 119-172.
- Gülensoy. T. (2012). Ahmet Temir'in Hayatı ve Eserleri. *Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü'nün 50. Yılına Armağan*, Haz. B. Gül, Ankara: TKAE Yay.
- Sertkaya. O. F. (2012). Türkiye ve Mongolistik. 1) Moğolların Gizli Tarihçesi Çevirisi Üzerine. 2) Türkiye'de Mongolistik Var mı?. 3) Ülkemiz Üniversitelerinde Niçin Moğol Kültürü Bölümü Yok?. *Gazi Türkiyat*, 11, 1-10.
- Temir. A. (1948a). *Moğolların Gizli Tarihi. Monghol-un Niuça Tobça'an*. I. Tercüme. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Temir. A. (1948). Moğolca Parçanın Tercemesi. (C. H. Tarım, Yay.). *Tarihte Kırşehir-Gülşehri. Babailer-Ahiler-Beştaşiler* (s.122) içinde. 3.bsk. İstanbul: Yeniçağ Matbaası.
- Temir. A. (1953). Anadolu'da İlhanlı Valilerinden Samağar-noyan. *Fuad Köprülü Armağanı* (s. 495-500) içinde. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Temir. A. (1955). Türkçe ile Moğolca Arasındaki İlgiler. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, XIII (1-2), 1-25.
- Temir. A. (1957). Die arabisch-mongolische Striftungsurkunde von 1272 des Emirs Nur el-Din Caca von Kırşehir. *Proceeding of the twenty-second congress of Orientalist*. Held in İstanbul September 15th to 22nd. 1951. edited by Zeki Velidi Togan. Volume II. communications. Leiden: Brill.
- Temir. A. (1960). Die arabisch-uirgurische Vakf-urkunde von 1326 des Emirs Şeref el-Din Ahmed bin Çakırca von Sivas. *Festschrift für Herbert W. Duda. Wiener* (s. 233-240) içinde. Wien.
- Temir. A. (1960). *Kırşehir Emiri Cacaoğlu Nur el-Din'in 1272 tarihli Arapça-Moğolca Vakfiyesi*. Ankara.
- Temir. A. (1962). Die sozial-militärische Organisation der Mongolen um 1200 n.Chr. *Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, XVII, 221-225.
- Temir. A. (1964). Anadolu'da Uygur Yazısı ile Yazılmış Belgeler. *Türkoloji Dergisi*, I/1, 143-148.
- Temir. A. (1981). Türkçe Kül-Tigin ve Moğolca Otçigin Adları Üzerine. *Scholia: Beiträge zur Turkologie und Zentralasienkunde. Annemarie von Gabain zum 80. Geburtstag am 4. Juli 1981 dargebracht von Kollegen. Freund und Schülern* (s. 194-200) içinde. Wiesbaden: Otto Harrassowitz.
- Temir. A. (1983). Türkçe Kül-Tigin ve Moğolca Otçigin Sözleryle İlgili Tartışmalar Üzerine. *Şükri Elçin Armağanı* (s. 293-296) içinde. Ankara: Hacettepe Üni. Yay.
- Temir. A. (1986). *Moğolların Gizli Tarihi*. Ankara: Türk Tarih Kurumu.
- Temir. A. (1989). Türkçe ile Moğolca İlişkileri. *TDAY-Belleten*, 37, 295-300.
- Temir. A. (1989). *Moğolların Gizli Tarihi'ne Göre Cengiz Han*. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.
- Temir. A. (1998). *60 Yıl Almanya (1936-1960): Bir Yabancınnın Gözü ile Geziler-Araştırmalar-Hatıralar*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.

- Temir. A. (2000). Anadolu'da Moğollar. *Türk Kültürü*, 445, 276-281.
- Temir. A. (2002). Moğol (veya Türk-Moğol) Hanlığı. *Türkler* (s. 256-264) içinde, C. 8, Ankara: Yeni Türkiye Yayınları.
- Temir. A. (2011). *Vatanım Türkiye: Rusya-Almanya-Türkiye Üçgeninde Memleket Sevgisi ve Hasretle Şekillenmiş Bir Hayat Hikâyesi*. Haz. Bahşayış Zeynep (Temir) Fıratöğlu. Ankara: Türk Tarih Kurumu.